

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate 12 »

SOCIALISM ȘI LIBERALISM

— NOU RĂSPUNS «VIEȚEI ROMÎNEȘTI» —

I.

«Obiectivitate și urbanitate». D. C. Stere, antagonistul meu de la «Viața Românească», a tipărit alte 15 colonete îndesate, de data asta numai contra primului meu răspuns. Sînt argumente mai pasionate chiar ca acele cu care începuse d-sa campania anti-«reacționară» în contra mea. Înainte de a discuta obiecțiile ce-mi aduce, o constatare și dovadă prealabilă. Toțfel ce-mi fac onoarea a urmări *prim-articolele* mele știu că în nici unul dintr'însele nu am vizat persoane; că în nici unul n'a fost măcar vorba în deosebii de vr'un Român; în nici unul eu nu am atacat decît *idei și teorii*. Polemicele cu «Adevărul» și «Voința Națională» nu eu le începusem și nu eu le făcusem să devieze. Polemica cu administratorul «Luceafărului», în mare parte de ordin politic-militant în ce privește situația de peste munți, — fiind de o natură deosebită, a fost numai *reprodusă* aici, mai mult ca informație.

Iată însă că apare d. C. Stere, Dar în loc de a se mărgini la o discuție obiectivă a ideilor și teoriilor pe care le susțin eu aici, d-sa dintru început se leagă mereu de mine, căutînd să mă «caracterizeze» și să mă «claseze». Din parte-mi, *nu m'am plîns; nu m'am plîns de loc*. Am avut multe polemici în viața mea, și nu numai acasă, între Romîni; sînt prin urmare obișnuit cu toate felurile de caracterizări, ba chiar și de calomnii, de înjurături vulgare și amenințări ridicule. Mă mir însă că d. Stere mereu se plînge de *mine!* D. Stere care începuse atacurile în potriva mea! Amicul Stere care dirjase în contra mea o sumedenie de ghiulele de patimă atoatecovîrșitoare. Apoi tocmai d-sa îmi face asemenea învinuirii? Mie, care-mi dasem toată silința a fi cu d-sa pe cît se poate de calm și care nu întrebuițasem față de d-sa, cînd era absolută nevoie, decît *propriile d-sale expresii?*..

Apoi ian să-î compun eu d-sale un dicționăraș de expresii «*obiective și urbane*» cum le înțelege *d-sa* (chiar în primul d-sale articol!) față cu mine: «Inceputurile de gândire critică (!) trebuesc încurajate., nu reprimare cu *brutalitate*».: ...«*maltrotează pe acest puternic cugetător (K. Marx)*».; «Lui K. Marx distinsul redactor politic al «Sămănătorului» nu-î recunoaste nici o valoare și îi aruncă cu cea mai mare desinvoltură epitetele de plagiator și șarlatan». *Am dovedit* apoi în nr. 20 cit de «*gratuit*» a fost acest reproș față cu mine, de oarece eu citasem savanți recunoscuți cari, *ei, îl numesc pe Marx «plagiator și șarlatan»*; — «pentru aceasta nu-î nevoie să tratăm pe K. Marx «*gazetărește*» (!) și să ne umflăm în pene (!) spre a micșora pe «adversar»... «adevărul nu poate rezulta decât din studii și gândirea cinstită (!)».; «d. Popovici și-a format o concepțiune... *reacționara*, nu fără înclinații spre *obscurantism* și de o *aspră netoleranță*»...; «ați văzut cum e «*bruf-tuită*» (!) *Revoluțiunea franceză*» (de Popovici)..; «*atacă cu furie, cu atita netoleranță, cu atita lipsă de frîu pe oricine nu se închină lui H. St. Chamberlain*» (!)».; «*Zugrăvește pe orice (?!!) democrat ca pe un monstru (!)*»; «*ne-cruțătorul polemist* al «Sămănătorului»; Iar în nr. de Mai al revistei d-sale, d. Stere mai adaogă: «*poate, cu timpul, va da d-zeu să putem sta de vorbă cu d-sa, țara a ne teme la fiecare moment de a fi striviți supt o avalanșă de imprecățiuni (!!!) pentru... orice lipsă de reverență (!) oricît de ușoară (!) față de H. St. Chambelan !!!!!*». «*ținta acerbului director al «Sămănătorului*»; «*orizontul cîmpiei monotone a literaturii romîne e deodată întunecat de subita apariție a unui vulcan în erupțiune ce aruncă spre cer stîlpi de foc, acoperă împrejurimile cu cenușe, scorii și lavă*»...; «*războiul furibund*»; «*campanie de exterminare*»; ... «*ciudată concepție dupa care (!) o convingere se asămuește unei boli rușinoase (?!)*».; «d. P. iese din încurcătură, cu multă eleganță în asemenea ocazii, declarînd (!) pe toți cei ce nu se potrivesc calupului d-sale *ca oameni de nimic(?!!)*», etc. etc.

În asemenea forme de «*obiectivitate și subiectivitate*» a discutat și discuta d. Stere articolele mele. Cetitorii acestei reviste știu, și pot ori cînd controla, dacă îi dasem eu d-lui Stere motive pentru asemenea amabilități. Și ce e mai frumos, tot d. Stere face pe mîhnitul!

«*Se va vedea nota*». D. Stere se miră că susținusem despre «*revista uî Octavian Goga*» că critică religiunea noastră, de oare ce la această revistă «*colaborează trei fruntași ai clerului de peste munți, cari aû depus pentru ea și cautiunea necesară*». Și apoi d. Stere continuă: «*Infrățire (?!) și nu demagogie? De aci puteți vedea nota în care e scris răspunsul d-lui Popovici*». Așa, d-le Stere? *De aci se va vedea*

acea nota? Apoi s'o vedem! Care va să zică ce susține d. Stere? Că revista «lui» (a tovarășului?...) Octavian Goga nu critică religiunea? Eu nu discut prezența celor «trei frunțași ai cerului de peste munți la acea revistă», chestia poate fi mai delicată de cît o crede d. Stere. Eu știu numai că la Sibiu apare o excelentă «*Revistă Teologică*»; eu știu că această revistă e scrisă într'un ton nu se poate mai blînd, mai urban și mai obiectiv. Și chiar în nr. 3 din 1907 D. Dr. Nicolae Bălan, un distins profesor seminarial publică un articol de apărare contra atacurilor d-lui Goga îndreptate împotriva bisericeii. D. Dr. Bălan zice la sfîrșit :

«De altmintearea constat că cu *Blajul* trăim noi mult mai bine de cît d. Goga care a avut satisfacția a se război aproape cu toate revistele cîte au apărut la noi de o vreme încoace»... Care va să zică d. Goga nu a atacat numai biserica romînă ortodoxă, centralizată la Sibiu, ci și pe cea unită de la Blaj! Cum rămîne acum cu «nota» ceea, — d-le Stere?...

«*Adică mă prefac, d-le Popovici?...*» D. Stere, care fără să fie cercetat exact, fără să fi știut precis ce anume susținusem eu în chestia cu Marx, se apucase să mi-l ridice în vineția cerului citîndu-mi pe Schmoller și pe Sombart, ca să mă convingă că d-sa, d. Stere, nu e, ar fi avînd dreptate într'o chestie pe care nici nu o pusesem eu, și asupra căreia eu nici nu mă pronunțasem măcar! Din asemenea resturare a pozițiilor reale ale unei polemici, firește că trebuie să rezulte o confuzie. D. Stere se plînge că i-aș fi zis că se «prefac». Pardon, d-le Stere, iată textual ceea ce-ți imputam eu d-tale și ceea ce susțin și astăzi, după cum susțin absolut tot ceea ce am scris pînă acuma :

«Știu că d. C. Stere a scris o serie de articole asupra «Social-democrației și a Poporanismului». Le-am cetit și eu cu interes. Dar trebuie să mărturisesc că nu m'aș mira, dacă ele, în loc de a face «poporaniști», vor fi recrutat mai mulți aderenți social-democrației internaționale!... Contrar, firește, intențiunilor romînești ale d-lui Stere. Dar așa sînt scrise! Au atîtea menajamente, atîtea sentimente generoase pentru ideile socialiste, le fac mereu ochi așa de dulci și le înalță așa de mult în slava cerului, în cît toți cetitorii fără orientare serioasă, dar cu «simț practic»—trebuie să-și zică : de cît așa poporanism «anemic», mai mai bine socialismul suculent al milioanelor de tovarăși din Apus».

Mi se pare că de aici urmează lămurit nu că d. Stere «se prefac», ci că în d. Stere este o antinomie ireductibilă între socialism și liberalism, două doctrine politice fundamentale contrare. Iar în privința Marxis-

mulu, d. Stere este un fel de Werner Sombart între Romîni: și acela «a scris împotriva Marxștilor»; dar totuș îi apără cu entuziasm, mai ales pe fondatorul doctrinei lor. *De ce?* Pentru că între toți socialiștii adevărați există o simpatie — să zicem imanentă — un fel de *consensus ingenuorum*. Cum atacî pe unul sar toți!... Ceea ce recunoaște d. p. și «Secolul»... (V. «Revista noastră Generală» de astăzi).

Propos de divinal Marx! Am arătat că socialismul lui «științific» se macină zdrențe. Iată ce zice și Lecky, un celebru scriitor englez: «Sofismele sale grosolane și enormele exagerări pe care le-a răspîdit ar fi avut probabil puțină însemnătate, dacă nu ar fi fost considerate potrivite ca supt ele să fie ascunsă brutală necinste a planurilor de des-binare a proprietății cîștigate sau moștenite, planuri ce au găsit susținători în diferite țări... (*the naked dishonesty of designs for the spoliation*) etc. 1).

«*Distincții subtilissime*». Nu discut aici imposibilitatea de fapt a devoltării la noi a unor ramuri de industrie mare, nici dacă și întrucît Marxismul «chiar pentru socialistul din Apus, ca și orice ideal» este sau nu este mai mult decît «un fir conducător» — pentru că toate părțile acestea din articolele d. Stere pretează, prin totala lor lipsă de precizie, la discuții fără de sfîrșit. Tot astfel în ceea ce privește la d-sa noțiunea «poporului.» Să mă ierte d. Stere, dar «cele trei (!) accepțiuni ale cuvîntului popor sînt la d-sa atît de «profunde» — încît fiecare cetitor nepreocupat trebuie să-și zică: aceste «trei accepțiuni ale cuvîntului popor» nu servă decît la neutralizarea, la încurcarea orîșicarei noțiuni lămurite despre popor.

Dealtfel, acele două pagini profunde cu cele «trei accepțiuni ale cuvîntului popor» — se termină cu perla de demagogie de salon pe care o citasem și pe care trebuie s'o reproduc căci e frumoasă, «logică» și — tipică. Judecați și d-voastră:

«Dacă însă e adevărat acest «criteriū ultim al judecăților morale», dacă «poporul muncitor are în totdeauna dreptate», — *sentimentul de recunoștința pentru toate rezultatele progresului, pentru toate bunurile vieții, sentimentul adînc de solidaritate socială, ce ne leagă, pe toți de acest ziditor al vieții noastre materiale și morale, ce ne face în acelaș timp, pe noi toți vinovați față de el, chiar fără vină, datornici veșnic răi de plată» !!!...*

«*Vinovați față de el chiar fără de vină*»!... «*Datornici vecinic răi de plată*»!... «*Poporul muncitor are în totdeauna dreptate*»!

Și d. Stere s'a supărat că îi caracterizasem această «accepțiune» (a 4-a?) a «*vinovației noastre fără de vină față de popor*» — ca o ușoară

1) William Edward Hartpo'e Lecky, *Democracy and Liberty*. Vol. II. pag. 274.

deraiare demagogică. Apoi așa ne învață chiar «Manualul Demagogului»: — «*Le démagogue connaît les préjugés de son peuple, il les respecte et les flatte*¹⁾». Dar dacă-l supăra, să înlocuim cuvîntul: nu-î demagogie; e numai o încheiere confuză după două pagini de subtilissime și inextricabile — «obscurități». (Un «*obscurantist*» ca mine, firește, cum o să văză un popor în *trei culori*, hipostaze sau «accepțiuni»?!) M'am ocupat și eu în viața mea cu definiția «naționalității», a «poporului», a «națiunii» etc; — cunosc o respectabilă literatură în chestia aceasta de *etnografie* și politică; nu știam că *Höfding*, un psiholog și moralist, ne poate lămuri mai ușor într'un domeniude știință *decare nu s'a ocupat în mod special!*... A propoz de *Höfding*. D. Stere citează din Kant că *legea morală e sfântă*, că omul este *subiectul ei*, că *el este un scop în sineși*. Foarte bine. Citează apoi pe *Höfding* după care chestiunea socială e o chestiune *morală*. Foarte bine. Dar ce mai așteptați de la un asemenea punct de vedere cînd supt loviturile socialiștilor d-voastră, toate religiunile noastre se clatină, și cu *ele toate concepțiunile noastre morale, ale moralei existente* așa cum e, care e indisolubil legată de creștinism, cînd chiar și *Höfding* caută pe de o parte să șteargă deosebirea între etică și religiune făcând ca aceasta să fie absorbită de cea d'intîiū, iar pe de alta dînd vieței omenești, «clipei trecătoare» importanța vecinicieii!²⁾

«*Distincție riguroasă și categorică*». D. Stere zice. «Eū fac o distincție riguroasă și categorică între *socialismul revoluționar*, *social-democratismul* sau *Marxismul* pe de o parte, și *concepția(!) socialistă(!)* ca o concepție de solidaritate(!) socială(!) în opoziție cu apologia curentă a liberei concurențe, pe de altă parte...

«Ce face d. Popovicî? Mai întîiū *nu relevază* distincția pe care o fac între *socialismul revoluționar* și *concepția(!) socială(!)* sau *socialismul pur(!)*, apoi din fraza de mai sus *nu reproduce* tocmai acele cuvinte în care arăt că *Faguet* e *adversar hotărît* al *socialismului revoluționar*. Așa dară îl prezentasem pe d. Stere într'o lumină falsă?

Orî și cine își va lua osteneala să compare articolul meu cu acesta al d-lui Stere, se va convinge imediat cine din noi doi are dreptate. *D'apoi chiar din această aici citată protestație* a d-lui Stere ce rezultă? «Că *Faguet* e *adversar hotărît al socialismului revoluționar*». Care va să zică *Faguet* este pentru un *socializm «ne-revoluționar»*? Ian să vedem. «Il est trop probable, et quand on considère l'Angleterre, l'Allemagne

1) Raoul Frary, *Manuel du Démagogue*, Deuxième éd. p. 93.

2) Harald Höfding, *Religionsphilosophie, passim*, în deosebi pag. 343.

el les Etats-Unis, *on tend à se confirmer dans cette opinion, que le socialisme, même considéré au point de vue moral, est surtout un état d'âme de peuples vieillis et fatigués*...¹⁾.

Repet: se poate cita d. Faguet ca o mărturie pentru «triumful concepțiunii socialiste»?... Intreb: cine are dreptate? Și d. Stere numai că nu mă înjură!...

«*Fără rezerve*». Ziceam în acel articol al meu: «D-l Stere prezintă pe d. Faguet ca și când acesta nu numai că ar fi avînd simpatii pentru socialism ci ar fi acceptînd socialismul de Stat *fără nici o rezervă*». Vorba este *ce afirmase d. Stere?* Iată ce afirmase: «Și ilustrul om de litere, foarte sceptic prin firea lui, nu numai acceptă socialismul de Stat, dar chiar și «socialismul asociaționist»... Intreb: nu avea d-l Stere datoria, impusă de «scrupulozitatea științifică», de a explica întru cît este Faguet pentru socialismul de Stat? Așa cum îl prezintă d. Stere, Faguet apare intervenționist *fără nici o rezervă!* Apoi Faguet este tocmai intervenționist *cu foarte mari și esențiale rezerve*, după cum am dovedit! «*Intervention de l'État dans la mesure restreinte que j'ai indiquée, et qui serait destinée dans mes idées, à devenir de plus en plus restreinte*»...²⁾. Cum poate fi invocat Faguet pentru «triumful concepțiunii socialiste», dacă el și această brumă de intervenționism nu o admite decît în mod provizoriu?... Și de aceea d. Stere «iese din încurcătură cu multă eleganță» declarînd pe Faguet un autor *confuz!*... Faguet declarat «confuz» de «precizul» meu amic Stere! Incurcătură, da! Dar «ieșire cu multă eleganță»?... Nu tocmai!

AUREL C. POPOVICI.

DOAMNA ALLEN

(După T. FONTANE)

Țscate, frunzele picaă,
Bătute de bruma de toamnă,
John Graham zăcea murind de dor
După Allen, frumoasa doamnă.

Trei soli de grabă aă plecat

¹⁾ Em. Faguet, *Le Socialisme en 1907*, p. 370.

²⁾ Ibidem p. 360.

S'ò caute 'n toată cetatea:
«Ne moare stăpînul de dorul tău,
O vino, redă-î sănătatea!

Și doamna vine la castel
Pe scara de marmură vine, —
Stătu la pat, privindu-l lung:
«Tu ai trimis după mine».

«Eû am trimis după tine, nu vezi:
Am ajuns ca frunza de toamnă,
N'ai să-mi mai spuî nici un singur cuvînt?
Eû mor de dorul tău, Doamnă.

«Johñ Graham, eû am un singur cuvînt,
Și eû te-am iubit pe tine,
Dar tu, diñ cite daruri ai dat,
Nici unul n'aveai pentru mine.»

Johñ Graham, și de ți-s dragă acum,
Mai drag mi-ai fost tu mie,
Cînd te priveam, treceaî zîmbind
Și mă lăsaî pustie.

Acum schimbăt-am, eû și tu,
Pe scara iubirii locul,
De ești azi jos, e vina ta,
Eû nu-mî mai blestem norocul».

Plecă, — dar păn' la ea, pe drum,
Trist dangăt diñ urmă vine;
Ea zise: «Sună pentru el,
Pentru el și, vai,—pentru mine.

O mamă dragă, așterne-mî pat
La umbră de sălcii bătrîne;
Johñ Graham muri de dorul meu,
Eû mor de-al lui ca mîne».

VITEJII

Anul acela, cum se întâmplase nu-mi mai aduc aminte, eram împreună vr'o șase veri, toți înflăcărați de cititul cărților de haiduci, de aventuri de călătorii și explorări prin țări sălbatece. Și, văzînd ce ușor găseau eroii romanelor de prin «Ziarul Călătoriilor» mine de aur și de argint, ne hotărîserăm și ne jurasem și noi ca peste cel mult trei ani, să plecăm în America, să ne îmbogățim. Pînă atunci însă, făceam planul expediției «romîne» și căutam să ne deprindem cu toate oboșelile și cu toate cele ce ne-ar fi fost de folos, pe acolo. Tocmai îmi dăruise un moș al meu o pușcă, și pentru ca să ne învățăm a trage la țintă, orî-ce gologan aveam, fuga la cumpărat cartușe, și apoi nu se mai putea liniști mahalaua. Trăgeam în vrăbii, în garduri, în pisicile străine, în călăreții de tablă ce se învărtău scîrțîind în vîrfurile caselor, ba căutam să împușc chiar găinile din ogradă, în loc de a lăsa să le tae argatul. Le rupeam cîte un picior, o aripă și tot cuțitul trebuia să le scape de furia mea războinică.

În fundul grădinei noastre, mare cît o moșie, era un loc cu iarbă pe care pășteau cai împedicați.

Noi pîndeam ascunși după gard și îndată ce vedeam că nu e nimeni pe acolo, săream repede dincolo, ne apropiam încetișor de cai, îi despiedecam, ne azvîrleam pe ei și apoi goană. Mai cădeam, mai ne ridicam și nu ne astîmpăram pînă nu vedeam venind în fugă mare, suduindu-ne, vr'un stăpîn al cailor. Atunci descălicam repede și săream în altă grădină de cît a noastră, ca să nu ne cunoască și să ne spue părinților.

Și ast-fel de atunci am învățat : a trage cu pușca, a călări, a înnota, a pescui, și tot de atunci din pricina umblatului prin omăt după vînat, am căpătat un mic reumatism.

În nopțile luminoase de vară ne strîngeam cu toții supt un cort făcut de noi din țoale vechi luate din casă, și acolo pînă tîrziu, mergeam cu închipuirea înflăcărată pînă în America, chemînd în mintea noastră lupte eroice cu indienii, galopuri nebune prin întinsele pampas sau ne vedeam apărînd cu vitejie nespūsă pepitele de aur găsite. Și glasurele noastre înfiorate de plăcere erau încovărășite de foșnetul copacilor grădinei, în cît ni se părea că sîntem cu adevărat în pădurile virgine ale Americii, la un popas de noapte.

Deodată unul din noi se ridică strigînd :... Indienii!... iar noi răcnind cît puteam :.. ura!, porneam în fugă prin grădină lovind cu ciomege copacii și bufuind un foc, două, cu pușca nedespărțită de

noî. Iar cîinii mahalalei treziți începeau să latre furioși, și blestemele mahalagiilor sculați din somn, abia ne linișteau.

Cerusem cataloage de arme de pe la fabricile din Franța și veșnic erau discuțiuni asupra alegerei armelor și obiectelor necesare pentru echipament, preferind totdeauna pe cele mai bune, mai trainice și mai ușoare, căci greutatea totală ne îngrijea mult.

Cu indeletnicirile acestea a trecut vara repede, prea repede parcă, și toamna și cu ea deschiderea școlilor a venit, nu prea cu mare bucurie pentru noi.

Toamnă frumoasă ca în anul acela, mai rar.

Cum stăteam în clasă, liugă fereastră, privirile mi se opreau deseori pe dealurile ce străjuiau orașul, dealuri care, acoperite de viță de vie roșcată, păreau niște spinări de epuri uriași, cu plopî înalți veșnic tremurători drept urechi.

Și multă poamă se mai făcuse. La fie-care butuc atirnau atîția struguri, încît puteai umplea un paner întreg cu ei.

Ne adunam și acum seara spre sărbători, în casă însă, și în întunericul odăei țeseam mereu planuri de a căror îndeplinire nu ne-am fi indoit o clipă.

Intr'o seară mai caldă am plecat, așa să ne plimbăm pe câmp, înarmați de frica cînilor, cu ciomege respectabile.

Ajunși acolo, am alergat, ne-am trîntit, am cîntat pînă ce am osîtenit. O sete grozavă începu să ne frigă gîtlejurile. Apă nicăeri. În schimb viile erau aproape, și gardurile ușor de tot de sărit. Dintr'o privire ne-am înțeles cu toții, și deodată am devenit tăcuți.

De vii ne despărțea și un lan de păpușoiu.

Înșirîndu-ne ca indienii, unul după altul, treceam printre păpușoiu, îndepărtînd cu mîinile, ca și cum am fi înotat, frunzele tăioase al căror foșnet ne înfiora. Înaintam cu sfială și ne-am fi întors bucuros, dar ne era rușine să ne dăm frica pe față, noi viitorii exploratori de țări și păduri neumblate, viitorii vînători de lei, tigri și alte animale cumplite.

Am sărit gardul cam îndemnîndu-ne, și odată în vie ne-am răspîndit pitulîndu-ne pe supt butucii apropiați. Inima ne zvîcnea tare, și uitîndu-ne cu grije împrejur eram gata să o ștergem la cel mai mic semnal al vrăjmașului.

Așezați supt boltele de frunze, zmulgeam strugurii, găsiți pe pipăite, și mușcînd cu sete din ei făceam să troznească prea tare parcă boțele cu must dulce și aromat.

Deabia ne mai venise inima la loc, cînd deodată aproape, o trosnitură de vițe uscate, ne încremenii.

Un cine zbirlit se repezi hămăind și cînd întorc capul, un fior de ghiată îmi trecu prin șira spinărei. Printre frunze se vedea o namilă neagră de om, cu o căciulă cît o baniță. La mișcarea de spaimă ce făcui, trozni un harag.

— Cine-î acolo, mă? zberă cu glas răgușit și gros namila.

Simțeam că mă înăbuș și deschisei gura larg. Părul mi se ridica, voind parcă să dea jos pălăria.

Un alt cine se repezi să apuce pe văru-meu ce stătea lingă mine. Acesta se feri și lovi cu piciorul o tinichea, aruncată acolo cine știe de cine. Alt fior acum fierbinte îmi trecu prin spate.

Și cum rămăsesem cu ochii ațintiți spre namilă, văzuî de odată o repede lucire metalică, apoi o flacără roșie zbučni, o trăzuitură grozavă spintecă aerul și printre frunze auzii fișîind, iar lingă mine un harag lovit, fu retezat în două.

Ca azvîrliți de niște rezorturi am sărit cu toții în picioare și în fugă nebună am năvălit spre gard, urmăriți de sudălmile și tropăiturile namilei și de lătrăturile furioase ale dulăilor.

Nici nu știu cum am sărit gardul. Parcă o putere nevăzută m'a apucat de păr și m'a zvirlit dincolo, unde după o clipă de uluială, am luat-o la goană prin păpușoi cari păreau la orî-ce moment că vor să ne închidă drumul.

Și multă vreme, așa mi se părea, am fugit împedicîndu-ne, căzînd, ridicîndu-ne iar, mereu parcă urmăriți de tropăiturile namilei. Împinși parcă de spate de cineva nu ne-am oprit, decît lingă gară, plini de scai și țărînă, găsiînd ca niște mașini de tren.

Întîmplarea asta a fost ca un duș rece peste entuziasmul plănutei expediții în America. De atunci au început a ni-se ivi în suflet îndoiele de vitejia noastră, și încetul cu încetul ne-am liniștit și am uitat mărețele rîvniri spre aur.

E. COSTAȘ.

S E R E N A D Ă

— DUPĂ SHELLEY —

*În somnul dulce-al nopții. dragă, mă scol visînd mereu la tine,
Cînd vîntu-și ține răsufarea și mîi de stele strălucesc;
Mă scol visînd mereu la tine. Un spirit pașii mi-î îndreaptă —
Și fără veste la fereastra odăii tale mă trezesc.*

*Adorm suflări rătăcitoare pe apa neagră și tăcută.
Balsamul câmpului se pierde ușor, ca gândul într'un vis;
Ascultă plînsul filomelei ce trist în pieptul ei se stinge:
Să mor pe sînul tău, iubito, așa și mie-mi este scriș!*

*Ridică-mă de-aici din iarbă, căci mor, dispar în neființă!
Pe buze lasă să mă plouă în sărulari iubirea ta!
Obrazu-mi este alb și rece, și inima-mi zvîcnește înte:
O strînge-o iar la sînu-ți, dragă, sau atfel, vai! se va sfărma!*

C. F.

PIERRE LOTI

PESCAR DE ISLANDA

V.

(Urmare)

Intr'o seară ploioasă, tei stătea la gura sobei unul lingă altul și bunica Yvonne dormia lingă ei. Flacăra care juca printre vreascurile focului, le plimba pe tavan negrele lor umbre, mărite.

Își vorbeau încet, ca toți amoreații. Dar în seara aceea erau lungi tăceri care îi stînjeau în vorba lor. El mai ales, nu spunea aproape nimic și înclină capul cu un început de suris, căutînd să scape de privirile Gaudei.

Aceasta din pricină că ea îl îngrămădisise cu întrebări toată seara asupra acelei taine pe care n'avea cum să-l facă să i-o spue și de data asta el se vedea prins: Gaud era prea isteată și foarte hotărîtă a ști. Nici o prefăcătorie nu-l mai scăpa din această strîmtorare.

— Vorbe rele care se scorniseră pe socoteala mea?—întrebă ea.

El cercă să răspundă da. Vorbe rele, oh! se vorbiseră destule în Paimpol și în Ploubazlanec.

Ea întrebă ce anume vorbe. El se turbură și nu știu ce să răspundă. Atunci ea crezu că trebuie să fie altceva.

— Imbrăcămîntea mea, Yann?

Toaleta ei contribuise de sigur, căci era o vreme cînd ea prea se gătea, pentru a deveni femeia unui pescar. Dar el era nevoit să recunoască în sfîrșit că nu asta a fost totul.

— Poate fiind-că pe acea vreme noi eram ținuți de bogătași. Ți-era teamă să nu te refuz?

— O, nu! Nu asta!

El făcu acest răspuns cu o atît de naivă siguranță de el însuși, că Gaud se înveseli. Și apoi iar urmă o tăcere în timpul căreia se auzi afară zgomotul mugitor al vîntului și al mării.

Pe cînd 'l observa cu băgare de seamă, o idee îi veni și expresiunea ei se schimbă cu încetul:

— N'a fost nimic în toate aceste, Yann? Atunci ce a fost? îl întrebă ea, privindu-l în albul ochilor, cu surîsul de inchiziție, neresistibil, al unuia care a aflat.

Și el intoarse capul și rîse de-a binele.

Așa dar asta era. Ghicise bine ea. El nu-î putea da nici un motiv, căci n'avea și nu fusese nici unul niciodată. Ei bine, da! El făcuse pe încăpăținatul (cum spusese Silvestru odată) și asta a fost totul. E drept că 'l și persecutaîu cu această Gaud. Toată lumea tăbărise pe el: părinții lui Silvestru, tovarășii lui de Islanda, pînă și Gaud însăși. Atunci el începu a zice nu, cu încăpăținare nu, păstrînd în sufletul lui ideea că într'o zi cînd nimeni nu se va aștepta, va sfîrși cu un da.

Și pentru această copilărie a lui Yann al ei, suferise Gaud doi ani de zile și-și dorise moartea...

După cea dintîi mișcare care a fost de a rîde puțin, rușinat că a fost descoperit, Yann se uită la Gaud cu ochi buni și serioși, cari la rîndul lor întrebau și ei în adîncime: îl va erta ea cel puțin? Avea o atît de mare muștrare de cuget astăzi, că i-a făcut atît ne-caz. Il va erta ea?

— Firea mea e așa, Gaud! — zise el. La noi, cu părinții e acelaș lucru. Une-orî cînd mă încăpățînez, rămîn opt zile supărat, fără a mai vorbi cu nimeni. Și cu toate acestea îi iubesc, știu bine, și în totdeauna îi ascult în tot ce vor, ca un copil de zece ani.... Credeaî că-mî venea mie la socoteală să rămîn neînsurat?... Nu! Asta n'ar fi mers mult timp, în orî ce caz. Mă poți crede, Gaud.

Oh! Dacă-l iartă ea? Ea simți cum îi izvorău binîșor lacrămile. Era restul de mihnire de altădată care se ducea după această mărturisire al lui Yann al ei. De alt-fel ceasul de față n'ar fi fost atît de dulce, fără întreaga suferință de atunci. Acum că se sfîrșise, ei îi plăcea aproape, că a avut și timp de suferințe.

Acum totul era lămurit între ei, într'un chip neașteptat, e adevărat, dar în întregime: nu mai era nici un vâl pe inimele lor. El o atrase la el în brațe și capetele lor apropiindu-se, ei rămaseră multă vreme obraz lingă obraz, ne mai avînd nevoie să-și mai spue nimic, să-și mai explice nimic. Și în acest moment îmbrățișarea lor era atît de nevinovată, în cît de și bunica Yvona se deșteptase, ei rămaseră tot astfel în fața ei, fără a se turbura de loc.

VI.

Maî erau şase zile pînă la plecarea în Islanda. Alaiul lor de nuntă se întorcea de la biserica din Ploubazlanec, gonit de un vînt furios, supt un cer încărcat de nori şi foarte posomorît.

Unul la braţul altuia, erau frumoşi amîndoi, mergînd ca regii, în fruntea lungului alaiu, mergînd ca în vis. Liniştiţi, odihniţi, gravî, păreau că nu mai văd nimic, păreau că stăpînesc viaţa, că sînt deasupra tuturor lucrurilor. Ei păreau chiar respectaţi de vînt, pe cînd în urma lor, acest alaiu era o frumoasă neorînduială de perechi ve-sele pe care le biciuiau marile pale ale vîntului de apus.

Nuntaşi mulţi: tineri plini de viaţă; alţii cărunţi deja cari surîdeaû amintindu-şi ziua lor de nuntă şi anii cei dintîi. Bunica Yvonne era acolea şi ea venind pe urmă spulberată toată de vînt, dar aproape fericită, la braţul unui bătrîn unchiu de-al lui Yann, care-i spunea galanterii vechi. Purta o frumoasă bonetă nouă, pe care i-o cumpă-raseră de nuntă şi micul ei şal vopsit pentru a treia oară—în negru din cauza lui Silvestru.

Şi vîntul zguduia fără deosebire pe toţi aceşti nuntaşi. Vedeai fuste fluturate şi rochiî întoarse, pălării şi bonete care zburau.

La uşa bisericii, mirii îşi cumpăraseră, precum e obiceiul, buchete de flori false, spre a-şi desăvîrşi toaleta. Yann şi le prinse pe ale sale la întîmplare pe pieptul lui larg, dar el era dintre aceia căroră ori-ce le stă bine. Cît despre Gaud, ea mai avea ceva de domnişoară, în chipul cum aceste sărmane flori grosolane erau prinse în susul cor-sajului ei foarte ajustat, ca altădată, pe forma ei încîntătoare.

Lăntarul care ducea toată această lume, zăpăcită de vînt, cînta cît putea. Cîntecele lui ajungeau la urechi, pale—pale, şi în zgomotul ploaiei, părea o uşoară muzică ciudată, mai subţire ca ţipetele unui pescăruş.

Tot Ploubazlanecul eşise să-i vadă. Această nuntă avea ceva ce atrăgea lumea şi de departe veniseră oameni să-i vadă. La răspîntiile drumurilor, erau pretutindenî cete cari staţionaû spre a-î aştepta.

Aproape toţi «Islandejii» din Paimpol, prietenii lui Yann, erau postaţi acolo. Ei salutară pe miri la trecerea lor. Gaud răspundea înclinîndu-se uşor, ca o domnişoară, cu graţia ei serioasă şi tot drumul fu admirată.

Şi cătunele de prin prejur, cele maî pierdute, cele maî negre, chiar şi cele de prin păduri se goliseră de cerşetorii, de schiloziî, de nebuniî de idioţiî lor în cîrjî... Acest neam de oameni era risipit pe tot drumul, cu muzică, cu armonică, cu lăute. Ei întindeau mîinile, tale-

rele, pălăriile lor spre a primi pomana pe care Yann le-o svirlea cu înfățișarea lui nobilă și Gaud cu surîsul ei de regină. Erau foarte bătrîni unii din acești cerșetori, cu păr cărunt pe capetele goale ce n'au avut niciodată nimic înăuntru. Ghemuiți prin gropile drumurilor, ei erau de aceeași culoare ca pămîntul, din care păreau că nu eșiseră cu totul și în care erau să intre în curînd, fără a fi avut nici un gînd. Ochiul lor turburi nelinișteau ca și misterul vieții lor avortate și nefolositoare. Ei priviau, trecînd fără a înțelege, această sărbătorire a vieții pline și superbe.

Trecură dincolo de cătunul Pors-Even și de casa bătrînului Yann, pentru a se duce după obiceiul tradițional al mirilor din Ploubazlanec la bisericuța Treimeii, care e ca la capătul lumii bretone.

La piciorul celei mai de pe urmă și cele mai înaintate stînci, ea stă pe un pat de stînci mărunte chiar lîngă ape și pare că aparține mării. Pentru a scobori, apuci pe o cărare îngustă, printre stane de granit. Și alaiul nunței se răspîndi pe coasta acestui cap izolat, în mijlocul pietrelor. Vorbele vesele sau galante se perdeau cu desăvîrșire în zgomotul vîntului și al valurilor. Cu neputință de ajuns la acea bisericuță pe acea vreme: drumul nu era sigur, marea se prea apropia spre a da marile ei lovituri. Vedeai sărînd foarte sus fășiile ei albe care căzînd apoi, se desfășurau spre a înneca totul.

Yann care se dusese cel mai departe, cu Gaud sprijinită de brațul lui, se dădu cel dintîi înapoi în fața pulberii de apă.

În urmă, alaiul rămăsese semănat pe stînci, în amfiteatru și Yann părea că venise pînă acolo spre a prezenta mării pe femea lui. Dar marea nu prea făcea o figură frumoasă miresei.

Intorcîndu-se, el zări lăutarul cocoțat pe o stîncă cenușie și cău-tînd să apuce între două pale de cînt, cîntecul lui de contradanț.

— Strînge-ți muzica, prietene—îi zise el. Ne cîntă marea dintr'una care merge mai bine ca a ta...

În acelaș timp începu o mare ploaie biciuitoare care amenința de dimineată. Atunci lumea alergă într'o neorînduială nebună, cu rîsete și țipete spre a se urca pe țarmul înalt și a fugi la alde Gaud.

VII.

Masa mare de nuntă fu pusă la părinții lui Yann, din pricină că locuința Gaudei era prea sărăcăcioasă.

Sus în camera nouă erau 25 persoane în jurul mirilor: surori și frați, vărul Gaos pilotul, Guermeur, Keraes, Ivon Duff, toți cei cu care fuseseră pe *Marie* și acuma erau pe *Leopoldina* acum; patru dom-

nișoare de onoare foarte frumoase, cu cozile aduse cerc deasupra urechilor, ca împărătesele de altădată ale Bizanțului, și bonetele lor albe după noua modă a tinerelor, în formă de scoică de mare; patru cavaleri de onoare, toți Islandezi, bine legați cu frumoși ochi mîndri.

Iar jos, bine înțeles, era și acolo lume care mîncea și care bucătărea: toată coada cortegiului se îngămădise acolo în desordine și femeii cu ziua luate din Paimpol își pierdeau capul în fața mării vetre pe care erau îngămădite tigăi și tingiri.

Părintii lui Yann ar fi dorit de sigur pentru feciorul lor o femeie mai bogată, dar Gaud era cunoscută acum ca o fată cu mințe și vrednică și în lipsa averii pierdute, ea era cea mai frumoasă din sat și erau foarte măguliți de a vedea doi soți atît de potriviți.

Bătrînul, veselit după supă, zise despre această nuntă:

— Alți Gaoși are să mai iasă dintr'asta, de și nu sînt puținei în Ploubazlanec.

Și numărînd pe degete el spunea unui unchiu al miresei cîți erau cu numele acela: tatăl lui care era cel mai mic din 9 frați avusese 12 copii, toți însurați cu verișoare și aceștia făcuseră la Gaoși, afară de cei pieriți în Islanda.

— Din partea mea, eu am luat tot o Gaos, rudă de a mea și am făcut și noi 14 copii.

Și la ideea acestei poporații, el se bucura, clătîndu-și capul său albit.

Vezi bine, i-a venit greu pînă a văzut mari pe cei 14 puî de Gaos, dar acum se descurcău ei singuri și apoi cele 10.000 de franci de pe corabia înecată i-au săltat bine de tot din nevoie.

Inveselit și el, vecinul Guermeur, povestea ștregăriile făcute în timpul *serviciului*¹⁾, povești din China, din Antile, din Brasilia cari făceau pe tinerii ce erau să se ducă și ei acolo să caște ochi mari.

Una din cele mai frumoase amintiri ale lui era odată pe vaporul *Iphigénie*. Se încărca vin în fundul vasului, seara, pe întunec, și țeva de aramă prin care trecea, crăpase. Atunci în loc de a da de știre se puseseră pe băut, pînă nu mai putură. Două ceasuri ținuse pranicu-asta. La urmă vinul curgea gîrlă, toată lumea era beată și bacteria plină.

Și acești bătrîni marinari, așezați la masă, rîdeu rîsul lor bun de copil, dar și cu un pic de răutate.

Unii cîrtesc în potriva *serviciului* — ziceau ei. Ei bine numai în el mai poți face asemenea drăcii.

¹⁾ Astfel numesc oamenii de pe țărîmul mării timpul ce slujesc ca marinari în marina de războiu.

Afară timpul nu se îmbuna de loc. Din potrivă, vîntul și ploaia erau în furie în noaptea aceea întunecoasă. Cu toate măsurile de pază luate, unii se îngrijeau de corabia sa și de barca lor legată în port și vorbeau să se scoale și să se ducă pînă acolo să vadă.

Dar un alt zgomot mult mai vesel de ascultat, venia de jos unde tinerii stolnici mîncău unii peste alții: strigăte de bucurie, hohote de rîs de mici verișori și de mici verișoare, care începuseră a se simți foarte înfierbîtați de cidru.

Se servise cîrnuri gătite, cîrnuri fripte, pui, mai multe feluri de pești, omlete și prăjituri de casă.

Vorbiseră despre pescărie și despre contrabandă, desbătuseră toate măsurile cu cari se pot înșela d-nii vameși cari sînt, precum se știe, dușmanii oamenilor de mare.

(Va urma)

Trad. de C. SANDU-ALDEA.

R O M A N Ț Ă

Iubite păsărele 'n zbor,
Cînd trec prin locul unde ești,
N'aduc în vers tinguitor
De mine, oare, vești?

Cu-atita drag le urmăresc
Și 'ntreagă jalea mea le-o spun, —
Supt streșini poate-ți poposesc
O clipă — că ești bun.

Și ele-ar ciripi-o 'n cînt
Domol — să nu te întristezi,
Durerea 'n care mă frămînt,
Tu, numai s'o visezi.

Din toată zbuciumarea mea
Atita doar aș vrea să știi:
«Că dor mi-e, dor nebun—ș'aș vrea,
Iubite, iar să vii!»

EUG. CIUCHI

REVISTA GENERALĂ

COMEMORAREA LUI CIPRIAN PORUMBESCU.

Un semn bun al vremii pentru cultura românească. Aici în București, din partea societății «Carmen», în Cernăuți, din partea «Armoniei», la Sibiiu, din partea «Reuniunii de musică» s'au pregătit frumoase serbări musicale în amintirea neuitatului nostru mare compositor național Ciprian Porumbescu, mort acum douăzeci și cinci de ani. Cine nu cunoaște drăgălașa operetă romină, «Craș nou», puternicele cîntece naționale «Pe-al nostru steag e scris unire» sau «Tricolorul» și atîtea altele care au asigurat maestrului nemurirea?... Bucovinean prin naștere și educație, Ardelean prin activitatea sa, căci a muncit ca dascăl al școalelor romine din Brașov, Ciprian Porumbescu este al tuturor Romînilor, pentru-că a simțit, a cugetat, a creat pentru toți frații săi. Încă din tinerețe, împreună cu Eminescu, Ion Slavici, A. D. Xenopol, el jurase, cu prilejul serbării de la Putna (1871), să-î fie grija cea mai scumpă înălțarea prin cultură a neamului nostru întreg. Jurămîntul și l-a ținut până'n clipa tragică a morții sale timpurii supt cerul dulce al Italiei, unde zădarnic căutase leac boalei neiertătoare.

«EXTAZ», POESII DE MARIA BAIULESCU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tipărintd posesiile cunoscutei scriitoare brașovene, editura «Minerva», sporește cu o contribuție interesantă poesia noastră lirică feminină care își are astăzi, precum și-a avut în trecut, cîntărețele ei originale, sincer însuflețite de dragostea artei.

În forme variate, cu ritmuri și strofe potrivite cuprinsului, poeta brașoveană ne dă adeseori simțiri și gîndiri frumoase, multe comparații poetice izbutite și o vervă care te cucerește uneori și te înalță în sfere cu adevărat poetice. Cînd talentul necontestat al autoarei se va limpezi și mai mult, cînd forma poeziilor sale va fi de asemenea mai simplă și cu desăvîrșire îngrijită, vom avea un volum nou care va păstra calitățile reale ale volumului d'întîiu și va adauge lor altele nouă.

POVEȘTI ÎN VERSURI

Genul poveștilor artistice, în versuri, își are maestrul său în Eminescu și Coșbuc. Cel dintîi eternizează în «Călin» splendoarea romantică a poveștilor noastre; Coșbuc nemurește în atîtea geniale poeme ale sale fondul naiv al poveștilor noastre, în toată puritatea, și forma epică în toată originalitatea lor măreață.

De la acești maeștri va putea să mai învețe mult d. Eug. Boureanu, care în volumul d-sale «Povestea Lăcrămioarei» ne dă o serie de douăspre-zece povești bine versificate, dovedind rivnă spre acest gen.

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

Apare și în volum piesa d-lui Al. G. Florescu «Sanda», așa de bine primită—și cu drept cuvânt—ca o manifestare fericită a noarei noastre producțiuni dramatice. Prețul 2 lei.

* În vol. II, fasc. 3. a «Studiilor filosofice» care se tipăresc supt direcțiunea d-lui C. Rădulescu-Motru, avem un raport al d-sale despre Congresul de psihologie din Frankfurt a. M. și articole ale unor elevi ai d-lui Motru.

Revista se poate cere direct la redacție: Bulevardul Ferdinand, 55; prețul unui număr 1 leu 75 bani.

* D-l C. Sandea-Aldea tipărește la «Minerva» întâia cărticică din «Sfaturile unui plugar luminat», sfaturi ale unui specialist foarte apreciat, exprimate în cea mai populară formă și cu îngrijirea literară a unui scriitor ca d-sa. Aceste cărticele vor aduce mare folos agricultorilor și vor îndruma cum să scrie deslușit și pentru popor pe atîția autori agricoli de la noi și mai ales de peste hotare.

* La tipografia arhidieceșană din Sibiu s'a retipărit în broșură, după «Telegraful Român», studiul părintelui V. Mangra, vicarul dela Oradea-Mare, despre «Ierarhia și Mitropolia bisericeii romine din Transilvania și Ungaria» este o polemică cu învățatul istoric dr. Aug. Bunea.

* «Revista generală a învățămîntului», nr. 10, publică un articol al d-nei Adela Proca despre activitatea extrașcolară și numeroase articole în legătură cu noua reformă a programelor școlaelor secundare.

* Părintele dr. E. Dăianu, harnicul protopop al Clujului, dă la iveală supt titlul «Apostolie modernă» o scriere religioasă remarcabilă, datorită episcopului Prohaszka, unul din arhieriei catolice cei mai culți ai Ungariei, autor cu reputație strălucită. Scrierea tratează diferite chestiuni de religie din punctul de vedere al creștinului modern.

* E bine bine venit volumașul «Suflete de copii», istorioare de d-șoara Ana Cordeanu (Craiova. tip. Sache Pavlonici); e o îmbogățire a săracei noastre literaturi pentru copii.

* D. Emil Panaitescu dă un studiu documentat despre Cronicarul Radul Popescu și «Istoriile Domnilor Țării Rominești»; lucrarea se tipărește cu cheltuiala «Fundațiunei Uiversitare Carol I» și e făcută în seminarul de istoria romină de supt direcția d-lui profesor D. Onciu.

* În «Biblioteca pentru toți», nr. 330, apare comedia în 4 acte «Copila din flori» a veteranului publicist d. Gr. Ventura.

* D-l D. Munteanu-Rîmnic cîntinuă utila publicație a «Bibliotecii școlaelor secundare» (Ploiești Tip. «Democratul»), dînd în nr. 2 un extras din «Istoria misiunilor mele politice» a lui V. Alexandri,—supt titlul «Trei convorbiri cu Napoleon III». Alegerea e foarte nimerită pentru educația patriotică.

* Directorul societății cooperative de consum «Avîntul» din Bîrlad, d. Em. C. Manoliu publică o prețioasă broșură de actualitate despre «decadența co-

merțului românesc» (Birlad, Tip. C. D. Lupașcu), arătînd «complete lipsă de sprijin a publicului național către comerțul românesc» și susținînd că «numai o intervenție serioasă a statului și îndreptîndu-și publicul pasul său greșit», «am putea ajunge la naționalizarea comerțului, asigurîndu-ne liniștita dominațiune în această țară».

* D. M. A. Bădulescu, fost șef al serviciului statisticei generale a Statului, publică o broșură despre «Statistica criminală», atrăgînd luarea aminte asupra «lacunelor, imperfecțiunii și lipsei de metodă a statisticei noastre penale oficiale». (București, Tip. «L'Indépendance roumaine»).

* Se tipărește în traducere, de d. Luca Brîndză, broșura de propagandă a lui Tolstoi împotriva proprietății (București, Speranța, institut de arte grafice). Deviza broșurii — de sigur și a traducătorului — e că «proprietatea individuală a pămîntului e cel mai mare păcat» !. Iată o nouă ocazie pentru d. O. C. Tăslăuanu și prietenii săi de aici și de dincolo de-a se «informa» cu privire la teoria «celor două culturi» și a dovedi că n-au nici măcar una și bună. Tolstoi este și mai radical de cît anarho-socialiștii noștri: el nu admite nici un fel de proprietate a pămîntului, decî nici proprietatea țărănească. Prin urmare, partidul d-lui Tăslăuanu poate face un pas înainte, în numele nu al lui Dantec ori al cutărui romancier, ci în numele chiar al apostolului Tolstoi!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* O delicioasă lectură umoristică este schița biografică a lui Karl Marx apărută în editura revistei socialiste «Viitorul Social» de la Iași. Citim aici minuni ca acestea: «Comuna [din Paris], lupta eroică de apărare a republicei», sașu activitatea neobiciuită a lui Marx «l-a făcut geniū», iată decî că se pot confecționa și geniile, chiar de către dușmanii marilor fabricanți! În aceeași broșură se apreciază teoria marxistă a formelor de producțiune astfel: «dezvoltarea logică a acestor operații e redată cu atîta măiestrie, în cît îți vine a crede că Marx le-a inventat!», singurul adevăr și singurul lucru serios ce cuprinde broșura. Recomandăm și această «operă» d-lui O. C. Tăslăuanu despre care ziarul Adevărul scria, lăudîndu-l (!), că este marxist... fără să fi citit pe Marx!

* «Democrația» — cu litere roșii! — este titlul unei noi reviste craiovene, «politice, economice, literare» și, precum vom vedea, chiar umoristice, etc. etc. Apare supt îngrijirea unui comitet alcătuit din *treisprezece* avocați (nu mai puțin!) și doi profesori cari garantează solidar enormități ca aceasta bunăoară: «Mulțumită acțiunei diferitelor democrații (!) ce s'a încercat în țară la noi, poporul s'a deșteptat și *cei mai simpli săteni cunosc azi politica țarei, cîpătînd o noțiune precisă în privința drepturilor și datorii lor*!». Iată, decî, cum putem vedea săvîrșindu-se, prin «Democrația» Craiovei, minunea că faimoasa proporție de 84% analfabeți față de 16% alfabeți se întoarce în proporția de 84% alfabeți — «sătenii cei mai simpli cari cunosc politica țării» — și 16% analfabeți, printre cari de sigur și cei 13 avocați și 2 profesori din comitellul de redacție al «Democrației». Hazlie modestie și generozitate democratică, nu-i așa? — Sc.

«ASUPRA UNEI POLEMICI»

«Secolul», (20 Maiu), cunoscutul ziar liberal, publică supt acest titlu un prim-articol asupra polemicelor d-lui *Aurel C. Popovici*, din care reproducem următoarele părți caracteristice: (Sublinierile sînt ale noastre).

«O polemică, pornită pe o chestiune ce privea mai de aproape politica națională a fraților noștri de peste munți, a dat naștere la diferite interveniri în discuție din partea presei de la noi. Deși a cam deviat de la punctul ei de plecare, său poate tocmai pentru aceea, discuția aceasta credem că merită să atragă luarea aminte publică mai mult de cît certurile său sfătoșeniile obișnuite ce ocupă zilnic, săptămînal său lunar, coloanele ziarelor și revisitelor noastre...

«Dar d. Aurel C. Popovici a atins cu acest prilej și *teoriile socialiste*, a căror repercusiune o vedea în tendința articolului pe care 'l combătea... Și iată că *un fenomen curios s'a produs*: de odată aū sărit asupra d-sale gurii și condeie cari de sigur ar fi rămas mute și indiferente dacă idolii social-democrației internaționale n'ar fi fost tiriți în discuție; — și aū sărit de-a valma *din direcțiunî pe cari le-aî fi crezut cu totul opuse* — vrăjmași crînceî de pînă mai ieri s'aū întilnit, — aū tresărit vechi simpatii și convingeri, cum tresare bătrînul cal reformat la sunetul unui acord războinic, — și *din toate părțile răsăriră suliți retorice întru apărarea și proslăvirea lui Karl Marx și după dînsul Engels...*

«Amesteca-ne-vom noi în această discuție? Treaba noastră să fie ca să luăm apărarea corifeilor social-democrației internaționale, fie și contra unui *reacționar* ca d. Aurel C. Popovici?

«Da, *întru cît poate fi vorba de teorii său de propagandă reacționare*, avem dreptul și datoria de a ne pune de-a curmezișul lor în orice moment; dar *cînd vorba este de teoriile socialismului internațional, atunci nici degetul cel mic n'avem să-l mișcăm întru apărarea lor.*

«*Credem său nu credem noi, național-liberalî, cū teoriile socialiste și internaționaliste sînt o otravă pentru viața noastră romînească?... Să-l lăsăm atunci pe Karl Marx și după dînsul Engels, — să-i lăsăm ca oameni de știință în grija viitorimeî care va ști să pună pe fiecare cugetător la locul lui și fără intervenirea noastră, a gazetarilor romîni (său ovrî) de la 1908, — și să-i lăsăm ca firme de propagandă pentru idei și tendințe ce repudiem cu toții — să-i lăsăm întrebuițării celor ce din rătăcire, falală său voită, stăruesc pe cū pe cari dîmpreună cu «reacționarul» Aurel C. Popovici, nu putem nici noi decît să le deplîngem său să le osîndim»...*